

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όρ), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; φαξ: 210 7233217;

e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

Παρατηρήσεις και θέσεις επί του Ν. 3251/2004 (ΦΕΚ Α' 127)

«Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν.

2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις

και άλλες διατάξεις»

Η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ, κατά τις συνεδριάσεις της 4^{ης} Νοεμβρίου 2004 και της 10^{ης} Φεβρουαρίου 2005, ασχολήθηκε με τον πρόσφατα ψηφισθέντα από τη Βουλή των Ελλήνων Ν. 3251/2004, με τον οποίο ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι σχετικές Αποφάσεις-Πλαίσιο του έτους 2002 της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Απόφαση-Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, της 13.6.2002 (ΕΕ L 190, 18.7.2002), σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και Απόφαση-Πλαίσιο της 22.6.2002 (ΕΕ L 164, της 22.6.2002) για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας]. Η ΕΕΔΑ μετά μακρά συζήτηση και ψηφοφορία διατύπωσε τις παρακάτω παρατηρήσεις και θέσεις της.¹

Α' Ως προς το ένταλμα σύλληψης

1. Το πρώτο ζήτημα έγκειται στην πρόβλεψη ιδιαίτερα ευρέως καταλόγου εγκλημάτων για τα οποία δικαιολογείται η έκδοση εντάλματος σύλληψης. Έτσι, στην πραγματικότητα το ευρωπαϊκό ένταλμα μπορεί να εκδοθεί για όλα ουσιαστικά τα εγκλήματα εκτός από τα πταίσματα και τα ελαφρά πλημμελήματα.

2. Περαιτέρω, οι νέες διατάξεις πάσχουν από αοριστία ως προς το πρόσωπο εκείνου σε βάρος του οποίου μπορεί να εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα

¹ Εισηγήτρια ήταν η Κα Χρυσούλα Μουκίου Δρ.Ν., Επιστημονική Συνεργάτις της ΕΕΔΑ.

σύλληψης από τις ελληνικές αρχές. Δεν είναι δηλαδή σαφές, εάν το πρόσωπο στο οποίο αφορά το ένταλμα πρέπει να έχει ήδη την ιδιότητα του κατηγορουμένου ή όχι.

3. Το σημαντικότερο, όμως, ζήτημα έγκειται στην κατάργηση της αρχής του διπλού αξιοποιήσιμου για 32 τύπους εγκλημάτων, μεταξύ των οποίων και οι λεγόμενες «τρομοκρατικές πράξεις». Κατά συνέπεια, οι ελληνικές αρχές υποχρεώνονται να εκδώσουν εγκληματία που έχει διαπράξει αξιόποινη πράξη σύμφωνα με το δίκαιο του εκζητούμενου Κράτους, η οποία όμως δεν θεωρείται αξιόποινη κατά το ελληνικό δίκαιο.

4. Επίσης, περιορίζεται ο κανόνας της ειδικότητας, δηλαδή ο κανόνας που ορίζει ότι ο εκζητούμενος μπορεί να δικαστεί μόνο για την πράξη που αναφέρεται στο ένταλμα σύλληψης. Έτσι, στο άρθρο 34 του νόμου εισάγεται η δυνατότητα κάμψης του κανόνα της ειδικότητας, μεταξύ άλλων, όταν ο προσαχθείς είχε παραιτηθεί ρητά ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής αρχής από το ευεργέτημα αυτό.

5. Σοβαρό πρόβλημα δημιουργούν, επίσης, οι διατάξεις του άρθρου 23 σχετικά με τη λεγόμενη «προσωρινή μεταγωγή» του εκζητουμένου μέχρι τη λήψη απόφασης περί εκτέλεσης του εντάλματος.

6. Περαιτέρω, προβλέπεται η διακλάδωση και διασύνδεση των διαδικασιών του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης με το σύστημα καταχωρίσεων της σύμβασης Σέγκεν (άρθρο 6). Από αυτό συνάγεται ότι ο εκζητούμενος αποστερείται από την ελευθερία κίνησής του εντός των χωρών Σέγκεν, αν και μπορεί να είναι απλά ύποπτος και όχι διωκόμενος ή καταδικασθείς για τέλεση αξιόποινης πράξης.

7. Τέλος, σημειώνεται ότι ο Ν. 3251/2004 δεν περιέχει ρύθμιση σχετικά με την απαγόρευση έκδοσης Ελλήνων πολιτών, θέμα που κατά καιρούς έχει προκαλέσει διαφωνίες.

Β' Ως προς το ζήτημα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας

8. Κατ' αρχάς, στο πλαίσιο αυτούσιας σχεδόν μεταφοράς όσων προβλέπονται στην Απόφαση-Πλαίσιο της ΕΕ, τυποποιούνται, πλέον, ως

τρομοκρατικές ενέργειες μια σειρά από πολυάριθμα κοινά εγκλήματα αλλά με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση (σκοπούς ή κίνητρα πέραν του δόλου ή της αμέλειας). Χαρακτηρίζεται δε ως τρομοκρατική η πράξη ενός μεμονωμένου προσώπου που δεν εκτελεί απόφαση σχετικής οργάνωσης.

9. Περαιτέρω, ο νομοθέτης ορίζει, ορθά, πότε ορισμένες πράξεις δεν θεωρούνται ως τρομοκρατικές. Με βάση τη νέα διάταξη του άρθρου 187Α παρ. 8 ΠΚ, η οποία δεν υπήρχε στο κείμενο της Απόφασης-Πλαισίου, δεν συνιστά τρομοκρατική πράξη η τέλεση εγκλήματος που εκδηλώνεται ως προσπάθεια εγκαθίδρυσης ή διαφύλαξης του δημοκρατικού πολιτεύματος ή ως δράση υπέρ της ελευθερίας ή ως πράξη που αποσκοπεί στην άσκηση θεμελιώδους ατομικής, πολιτικής ή και συνδικαλιστικής ελευθερίας.

10. Επίσης, με βάση του άρθρο 187Α παρ. 7 ΠΚ προβλέπεται αύξηση των ποινών στα εγκλήματα της διακεκριμένης κλοπής, της πλαστογραφίας δημοσίου εγγράφου και της εκβίασης όταν τελούνται για να προπαρασκευάσουν μία τρομοκρατική πράξη, ανεξαρτήτως της τέλεσής της.

11. Ακόμη, παρατηρείται ότι η παραγραφή των τρομοκρατικών πράξεων για τις οποίες προβλέπεται η ποινή της ισόβιας κάθειρξης είναι τριακονταετής, ενώ η αντίστοιχη παραγραφή του κοινού ποινικού δικαίου είναι, ως γνωστόν, εικοσαετής. Αντιστοίχως, ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 105 ΠΚ, η υφ' όρον απόλυση είναι δυνατή επί ισόβιας κάθειρξης εάν εκτίθηκαν τουλάχιστον είκοσι έτη από την ποινή, επί τρομοκρατικών εγκλημάτων, ο καταδικασθείς πρέπει να έχει εκτίσει ποινή τουλάχιστον εικοσιπέντε ετών.

12. Επίσης, η ρύθμιση του άρθρου 187Α παρ. 1 iii εδ. (β) ΠΚ προβλέπει την επιμέτρηση της ποινής με βάση τον κανόνα της πραγματικής συρροής όταν προκαλείται ο θάνατος περισσότερων προσώπων από την ίδια τρομοκρατική πράξη.

13. Περαιτέρω, με βάση το άρθρο 42 του νέου νόμου, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις της αστυνομικής διείσδυσης, των ελεγχόμενων μεταφορών, της άρσης του απορρήτου, της παρακολούθησης με συσκευές ήχου ή εικόνας και της συσχέτισης των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 253Α ΚΠΔ, που προστέθηκε με το Ν. 2928/2001, ανακριτικές πράξεις επί

εγκληματικών οργανώσεων), οι οποίες είχαν θεσπισθεί για το έγκλημα της συμμετοχής σε εγκληματικές οργανώσεις επεκτείνονται, πλέον, και σε όλα τα εγκλήματα που περιγράφονται στο άρθρο 187Α ΠΚ, όπως επεκτείνεται στα εγκλήματα αυτά και η δυνατότητα ελέγχου DNA (άρθρο 200Α ΚΠΔ).

14. Ο νέος νόμος προβλέπει, επίσης, μία σειρά επι μέρους τροποποιήσεις διατάξεων του ουσιαστικού και του δικονομικού ποινικού δικαίου, όπως την καθιέρωση της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης (άρθρ. 40 παρ. 3), τον αποκλεισμό της αρμοδιότητας των μικτών ορκωτών δικαστηρίων για όλα τα κακουργήματα του άρθρου 187Α ΠΚ (άρθρο 42 παρ.2), τη σύντμηση της ποινικής διαδικασίας (άρθρο 42 παρ. 5) εφόσον η περάτωση της κύριας ανάκρισης κηρύσσεται από το συμβούλιο εφετών, την επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής όταν η απειλούμενη ποινή είναι ισόβια κάθειρξη (τριακονταετής παραγραφή, άρθρο 187Α, παρ. 1 ι εδ. (β) ΠΚ) και την επιμήκυνση του χρόνου πραγματικής έκτισης της ισόβιας κάθειρξης (άρθρο 187Α παρ. 1 ι εδ. (γ) ΠΚ).

15. Με την παρ. 3 του νέου άρθρου 187Α ΠΚ εισάγεται το έγκλημα της απειλής τέλεσης τρομοκρατικής πράξης, για το οποίο προβλέπεται ελάχιστη ποινή φυλάκισης δύο ετών, ενώ κατά το κοινό ποινικό δίκαιο, η παράνομη απειλή τιμωρείται με φυλάκιση μέχρις ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

16. Με βάση το νέο νόμο, αποτελεί κακούργημα απειλούμενο με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, η συγκρότηση δομημένης και με διαρκή δράση ομάδας από τρία ή περισσότερα άτομα με σκοπό να τελεστεί “το έγκλημα της παρ.1” (του άρθρου 187Α ΠΚ) – δηλαδή ακόμη και εάν διαπραχθεί έναν μόνο έγκλημα, ή ακόμη και εάν δεν διαπραχθεί κανένα έγκλημα- καθώς και η ένταξη ως μέλους στην ομάδα αυτή.

17. Με την παρ. 6 του νέου άρθρου 187Α ΠΚ, ποινικοποιείται, με την πρόβλεψη κάθειρξης μέχρι δέκα ετών, και η παροχή πληροφοριών και υλικών ή οικονομικών μέσων καθώς και η οικονομική ενίσχυση από οποιονδήποτε σε οργανώσεις ή σε άτομα τα οποία τελούν τρομοκρατικές πράξεις, εφόσον γίνεται με σκοπό τη διευκόλυνση της τέλεσης των πράξεων αυτών.

18. Τέλος, με το άρθρο 44 του Ν. 3251/2004, επεκτείνονται οι κυρωτικές συνέπειες και στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, για λογαριασμό των οποίων φέρεται ότι ενήργησαν οι δράστες των σχετικών εγκληματικών πράξεων, ως πρόσωπα που ενεργούν ατομικά ή ως μέλη οργάνου του νομικού προσώπου και ασκούν εντός αυτού καθήκοντα διευθυντή ή γενικά ασκούντος έλεγχο εντός του νομικού προσώπου.

Για τα κυριότερα ειδικά θέματα για τα οποία προέκυψαν διαφορές απόψεων, διατυπώθηκαν αντίστοιχα ερωτήματα από την Πρόεδρο της Επιτροπής, τα οποία εστάλησαν στα μέλη της προ της συνεδρίασης της 10^{ης} Φεβρουαρίου 2005. Μετά από διευκρινίσεις και σχετικές συζητήσεις τα ερωτήματα αυτά τέθηκαν σε ψηφοφορία, τα αποτελέσματα της οποίας αναφέρονται παρακάτω:

Α' ΓΕΝΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Θεωρείτε ότι ήταν αναγκαίο κοινωνικά να προστεθεί ο Ν. 3251/2004 στην ήδη υπάρχουσα σχετική νομοθεσία;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν ήταν αναγκαία κοινωνικά η προσθήκη του Ν. 3251/2004 στην ήδη υπάρχουσα σχετική νομοθεσία.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 ΟΧΙ - 1 ΝΑΙ)

2. Θεωρείτε ότι η Ελλάδα έχει υποχρέωση να ενσωματώσει τις σχετικές ευρωπαϊκές διατάξεις στο δικαϊκό μας σύστημα;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι η Ελλάδα έχει υποχρέωση να ενσωματώσει τις σχετικές ευρωπαϊκές διατάξεις στο δικαϊκό της σύστημα.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 7 ΝΑΙ - 4 ΟΧΙ).

Β' ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΗΣ-ΕΚΔΟΣΗ

1. Θεωρείτε ως σωστή και συμφωνείτε με την κατάργηση της αρχής του διπλού αξιόποινου ως προϋπόθεσης για την έκδοση εκζητούμενου προσώπου;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν θεωρεί σωστή και διαφωνεί με την κατάργηση της αρχής του διπλού αξιόποινου ως προϋπόθεσης για την έκδοση εκζητουμένου προσώπου.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 OXI - 1 NAI)

2. Θεωρείτε σωστό τον περιορισμό της ειδικότητας, δηλαδή της αρχής ο εκζητούμενος να διωχθεί και δικαστεί μόνο για την πράξη για την οποία ζητήθηκε η έκδοση;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν θεωρεί σωστό τον περιορισμό της ειδικότητας.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 OXI - 1 NAI)

3. Είναι ή όχι επικίνδυνη η ‘προσωρινή μεταγωγή’ εκζητουμένου προσώπου και μάλιστα χωρίς χρονικά όρια διάρκειάς της;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι είναι επικίνδυνη η ‘προσωρινή μεταγωγή’ εκζητουμένου προσώπου και μάλιστα χωρίς χρονικά όρια διάρκειάς της;

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 NAI – 1 OXI)

4. Είναι ανεκτή η μη πρόβλεψη απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπού;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν είναι ανεκτή η μη πρόβλεψη απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπού.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 OXI – 1 NAI)

Γ' ANTIMETΩΠΙΣΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Θέμα 1ο. Είναι γνωστό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει επιτευχθεί ορισμός γενικά αποδεκτός της τρομοκρατίας, συνεπώς και της τρομοκρατικής πράξης. Θεωρείτε ότι η μέθοδος ακριβούς καθορισμού των πράξεων του ΠΚ που χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές εφ’ όσον συνοδεύονται από πρόσθετο υποκειμενικό στοιχείο (πέραν του δόλου ή της αμέλειας), δηλαδή συγκεκριμένων σκοπών ή κινήτρων, και εφ’ όσον αποφασίσθηκαν από οργάνωση που στόχο έχει τη διαμέσου της τρομοκρατίας ανατροπή μιας νόμιμης και σύμφωνης με τις δημοκρατικές αρχές πολιτικής κατάστασης, είναι καταρχήν παραδεκτή;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν είναι καταρχήν παραδεκτή η παραπάνω μέθοδος καθορισμού των πράξεων που χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 6 ΟΧΙ – 5 ΝΑΙ)

Θέμα 2ο. Θεωρείτε ότι η πράξη μεμονωμένου ατόμου που δεν αποτελεί εκτέλεση απόφασης οργάνωσης είναι ενδεδειγμένο να χαρακτηρισθεί ως τρομοκρατική;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι η πράξη μεμονωμένου ατόμου που δεν αποτελεί εκτέλεση απόφασης οργάνωσης, δεν είναι ενδεδειγμένο να χαρακτηρισθεί ως τρομοκρατική.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 9 ΟΧΙ – 2 ΝΑΙ)

Θέμα 3ο. Θεωρείτε ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 253Α ΚΠΔ περί ειδικών ανακριτικών πράξεων (αστυνομική διείσδυση, ελεγχόμενες μεταφορές, άρση του απορρήτου, παρακολούθηση με συσκευές ήχου ή εικόνας και συσχέτιση των προσωπικών δεδομένων) καθώς και της διάταξης του άρθρου 200Α ΚΠΔ περί δυνατότητας ελέγχου DNA σε όλα πλέον τα εγκλήματα που περιγράφονται στο άρθρο 187 ΠΚ, είναι ορθή;

Η Επιτροπή αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι δεν είναι ορθή η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 253Α ΚΠΔ περί ειδικών ανακριτικών πράξεων καθώς και της διάταξης του άρθρου 200Α ΚΠΔ περί δυνατότητας ελέγχου DNA σε όλα πλέον τα εγκλήματα που περιγράφονται στο άρθρο 187 ΠΚ.

(Αποτέλεσμα ψηφοφορίας: 10 ΟΧΙ – 1 ΝΑΙ)

Συμπεράσματα-Προτάσεις

Βάσει όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων και των απόψεων που επεκράτησαν κατά τις ψηφοφορίες, προκύπτει ότι αρκετές διατάξεις του πρόσφατα ψηφισθέντος νόμου, το σχέδιο του οποίου δεν είχε υποβληθεί για παρατηρήσεις στην ΕΕΔΑ, γεννά ζητήματα αντίθεσης προς διατάξεις του Συντάγματος (ιδίως των άρθρων 7 παρ. 1, 9Α, 94

παρ. 4, καθώς και του 23 παρ. 1 και 12 παρ. 1) και της ΕΣΔΑ (κυρίως άρθρο 2 και 7). Αλλά και προς θεμελιώδεις αρχές διαφόρων κλάδων του Δικαίου και ως προς την εξυπηρέτηση της ουσιαστικής Δικαιοσύνης.

Ιδιαίτερα η Επιτροπή επισημαίνει ότι εγείρονται σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμφωνία των ως άνω ρυθμίσεων με τους υπερκείμενους προστατευτικούς κανόνες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Αθήνα, 10 Φεβρουαρίου 2005